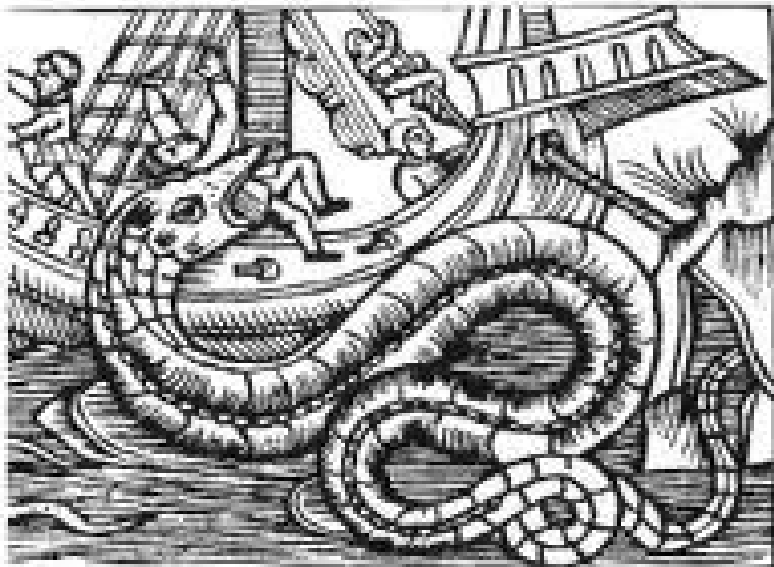

Zoológia 1

Zoológia bezchordátov

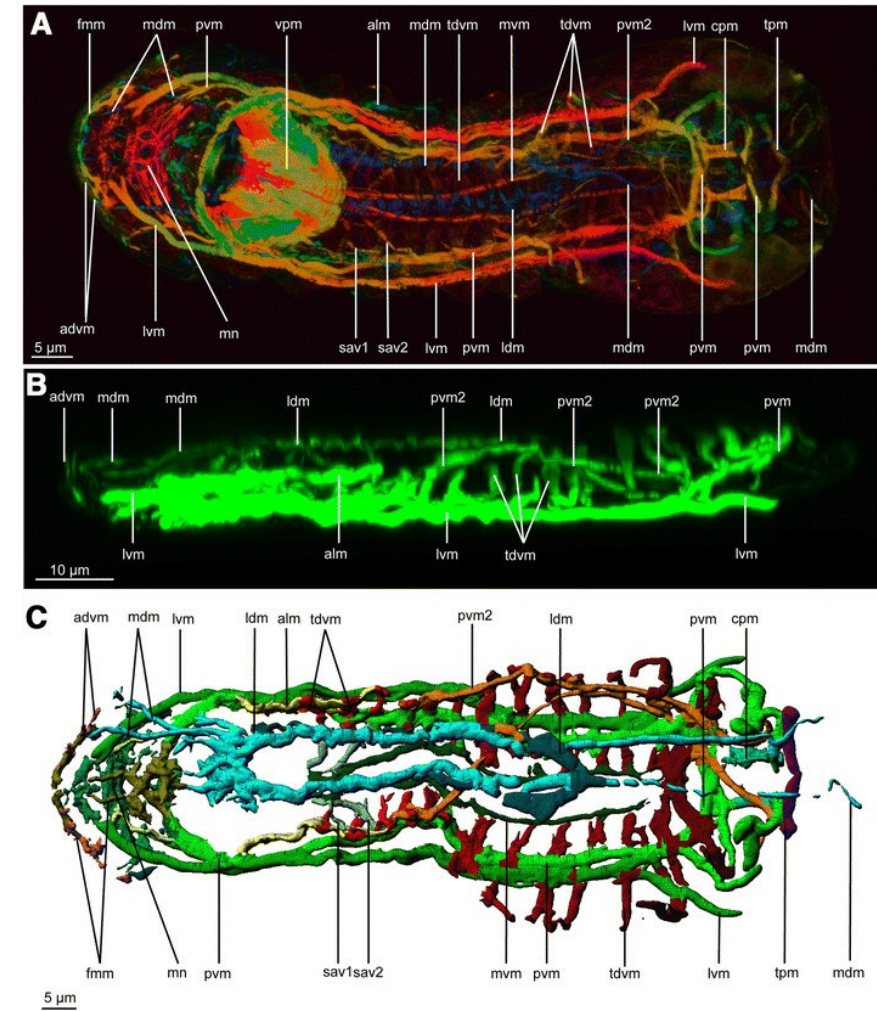
Zoológia

- gr. *Zóon* = zvierá, *Lógos* = veda
- veda zaoberajúca sa živočíchmi
- od mytológie k vede, od vedy k „vedeckejšej vede“

Zoológia

- Význam
  - V minulosti
  - Dnes
- Prežitie
- Zvedavosť
- Záľuba
- Veda
- Aplikácia

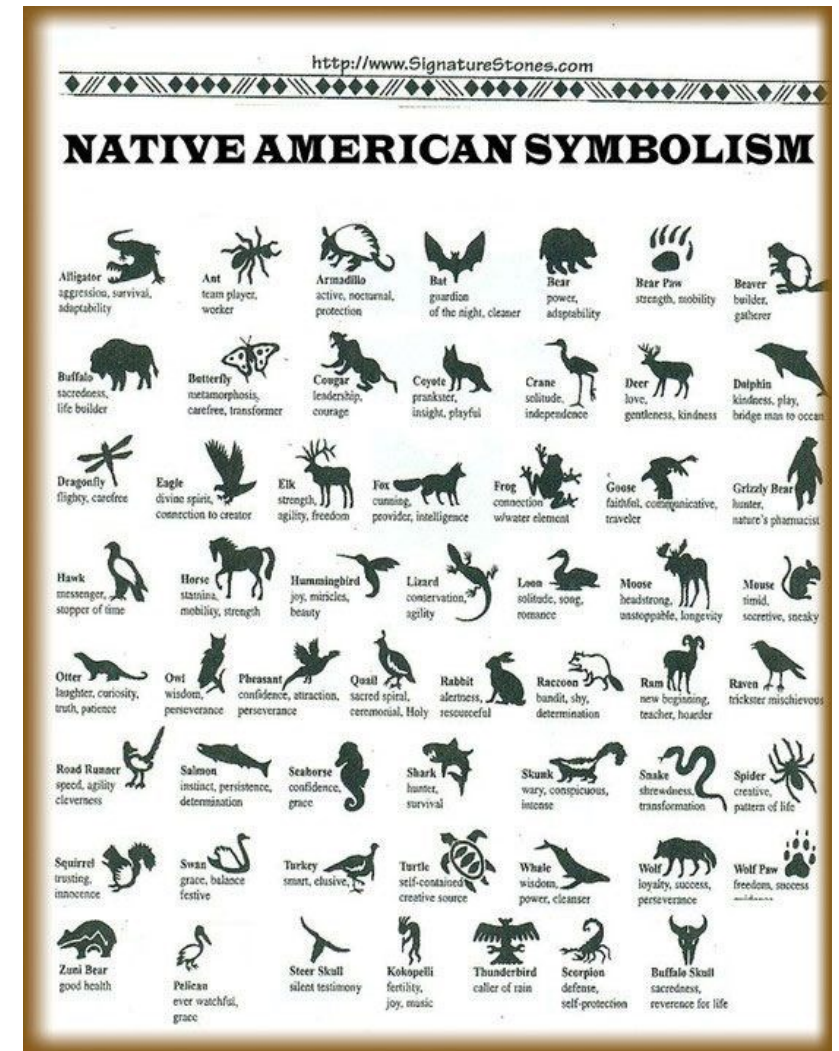
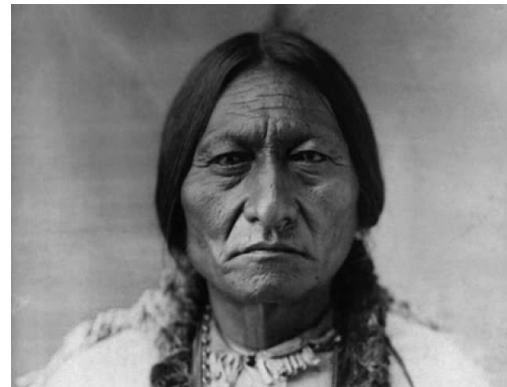

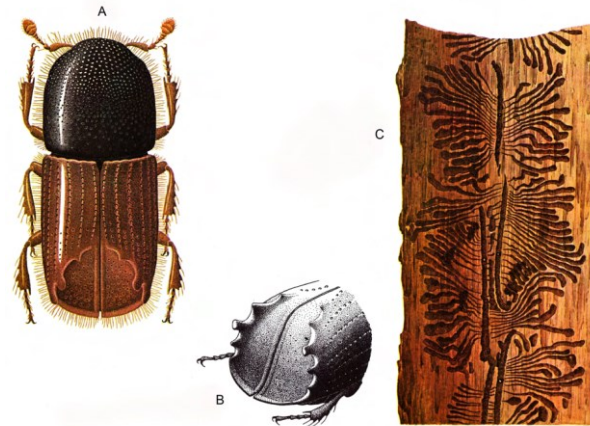
Zoológia

Zoológia

- Význam zoológie pre človeka
  - Potrava
  - Priemysel a technológie
  - Poľnohospodárstvo, lesníctvo
  - Medicína
  - Estetika

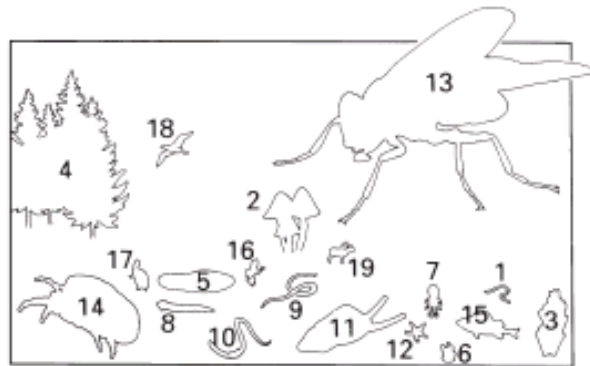
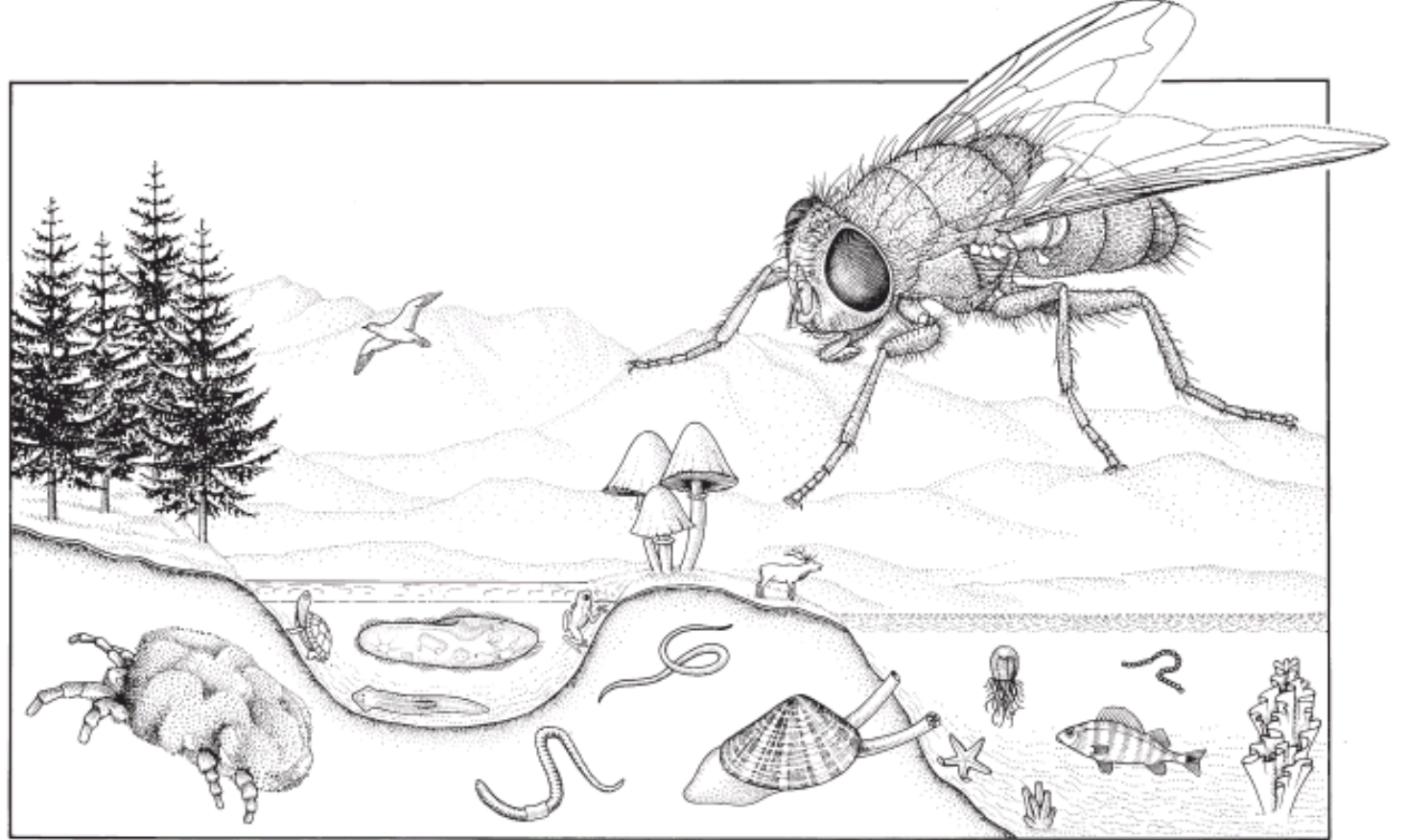

Živočíchy – predmet štúdia zoológie

Počet druhov

Veľkosť živočícha
reprezentujúceho skupinu
predstavuje relatívny počet
druhov v porovnaní s
ostatnými skupinami

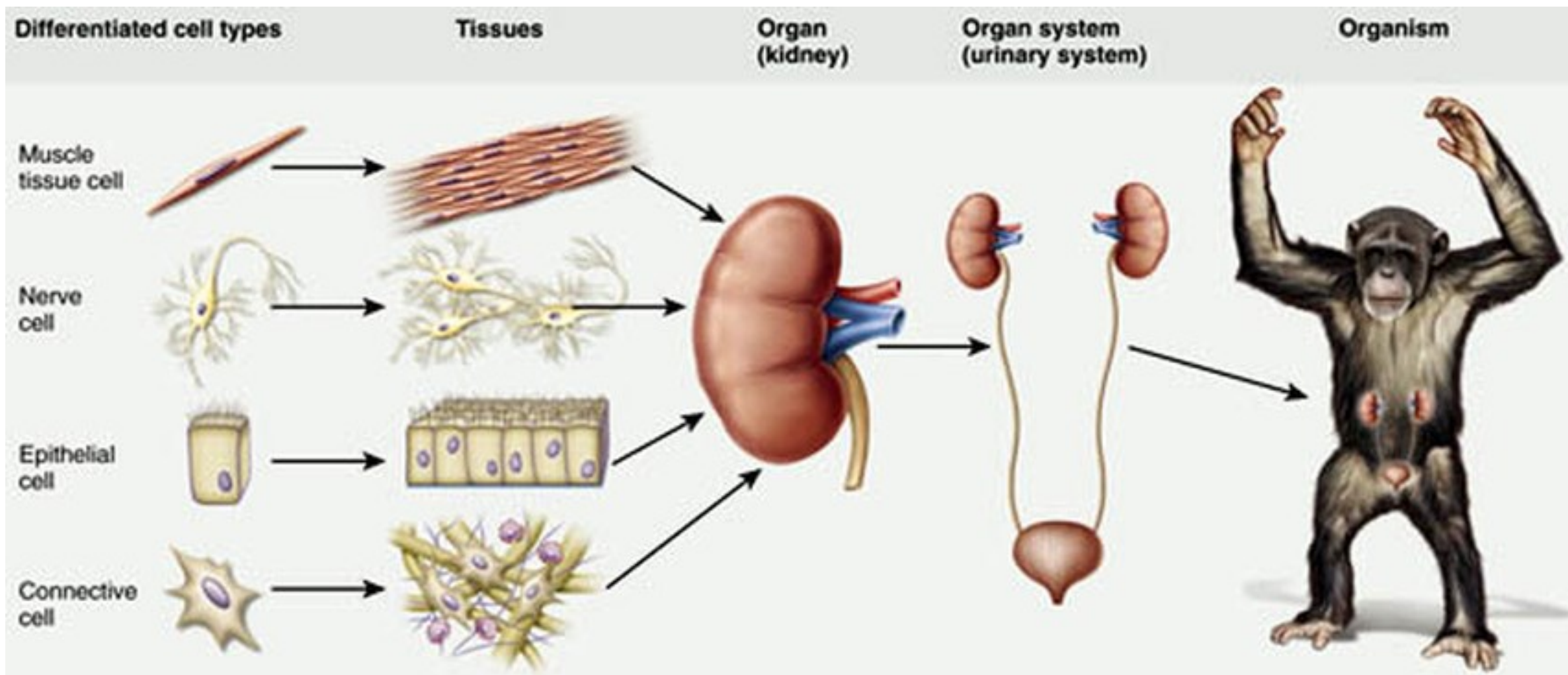
- 1 Prokaryotes
- 2 Fungi
- 3 Algae
- 4 Plantae (multicellular plants)

- 5 Protozoa
- 6 Porifera (sponges)
- 7 Cnidaria (jellyfish, corals, etc.)
- 8 Platyhelminthes (flatworms)
- 9 Nematoda (roundworms)
- 10 Annelida (earthworms, leeches, etc.)
- 11 Mollusca (snails, bivalves, octopus, etc.)
- 12 Echinodermata (starfish, sea urchins, etc.)
- 13 Insecta
- 14 Non-insect Arthropoda
- 15 Pisces (fish)
- 16 Amphibia (frogs, salamanders, etc.)
- 17 Reptilia (snakes, lizards, turtles)
- 18 Aves (birds)
- 19 Mammalia (mammals)

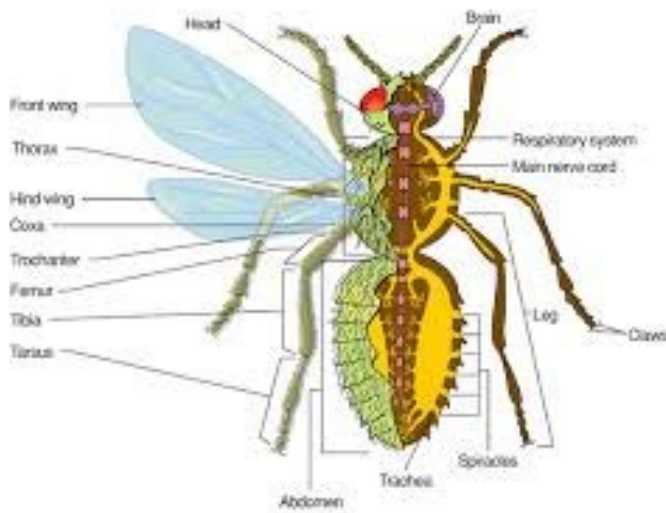
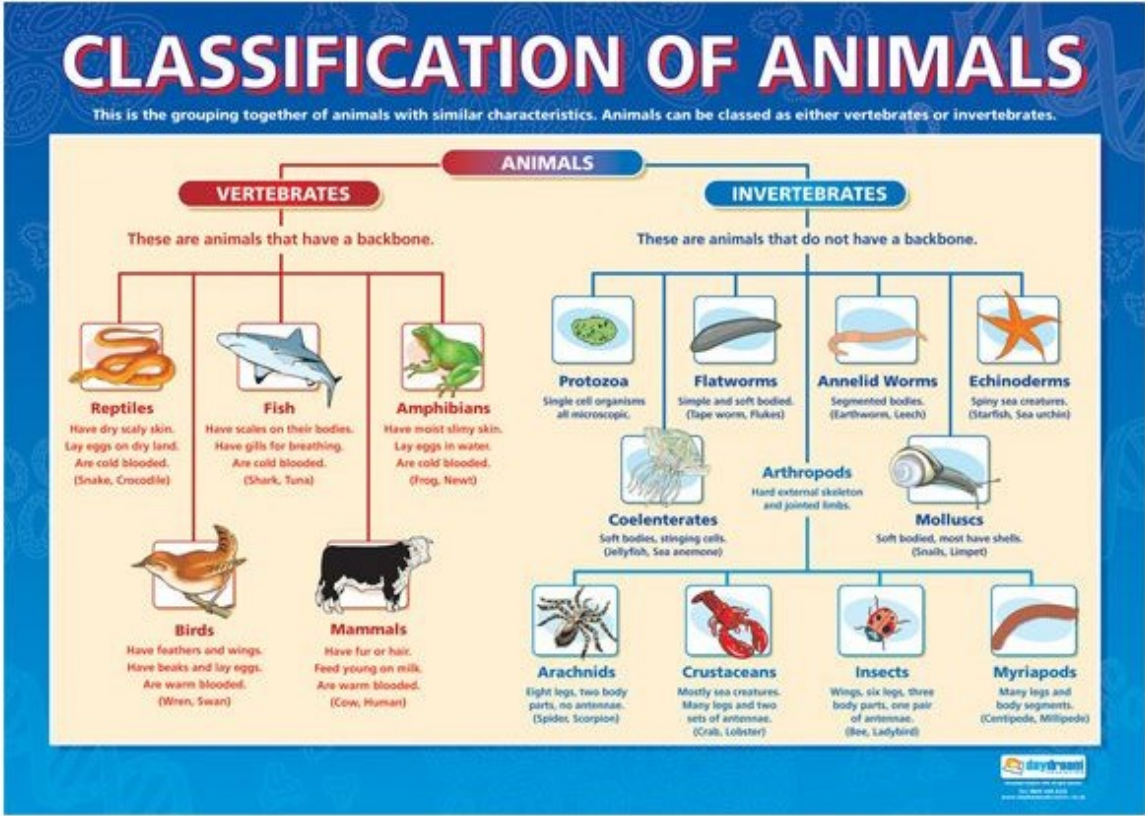
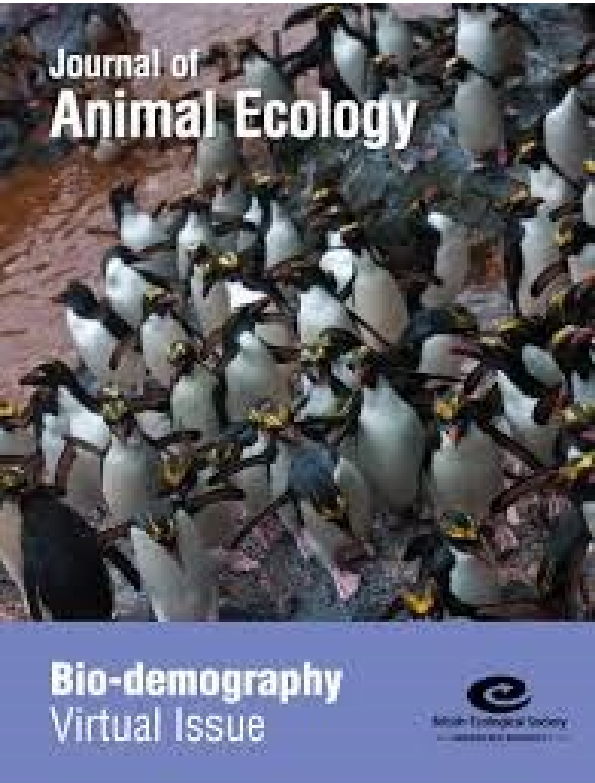

Rozsiahly predmet skúmania

- postupne sa s rastúcim množstvom poznatkov rozčlenila na **špecializované odbory a disciplíny**
- uplatňovanie praktického využitia poznatkov zoológie zabezpečujú **aplikované zoologické vedy**
  - poľnohospodárska zoológia, lesnícka zoológia, ...

Príklady zoologických disciplín

Anatómia	štúdium štruktúry organizmu, alebo jeho častí
Cytológia	štúdium štruktúry a funkcií buniek
Ekológia	štúdium interakcie organizmu a prostredia
Embryológia	štúdium vývinu živočícha od oplodneného vajíčka po liahnutie, alebo pôrod
Genetika	štúdium mechanizmu prenosu vlastností z rodičov na potomstvo
Histológia	štúdium tkanív
Molekulárna biológia	štúdium subbunkových štruktúr a funkcií
Parazitológia	štúdium parazitov, živočíchov žijúcich na úkor hostiteľov
Fyziológia	štúdium funkcií a procesov v organizme, alebo jeho častiach
Systematika	štúdium klasifikácie a evolučných vzťahov medzi organizmami a skupinami organizmov

Príklady špeciálnych zoológických vied

Helmintológia	štúdium červov
Entomológia	štúdium hmyzu
Koleopterológia	štúdium chrobákov
Lepidopterológia	štúdium motýľov
Arachnológia	štúdium pavúkov

Batrachológia	štúdium obojživelníkov
Herpetológia	štúdium plazov
Ichtyológia	štúdium rýb
Teriológia	štúdium cicavcov
Ornitológia	štúdium vtákov

Zoológia a ...

- ... **evolúcia**

- na živočíchy v minulosti pôsobili rôzne **faktory**, ktoré **ovplyvňovali ich históriu** - pôsobenie a zmeny týchto faktorov vyvolali **evolučné procesy**
- **poznatky zoológie** týkajúce sa pestrosti živočíšnych druhov, ich rozšírenia, morfológie, anatómie, či genetiky **pomáhajú lepšie chápať a vysvetľovať proces evolúcie**

- ... **ekológia** a problémy životného prostredia

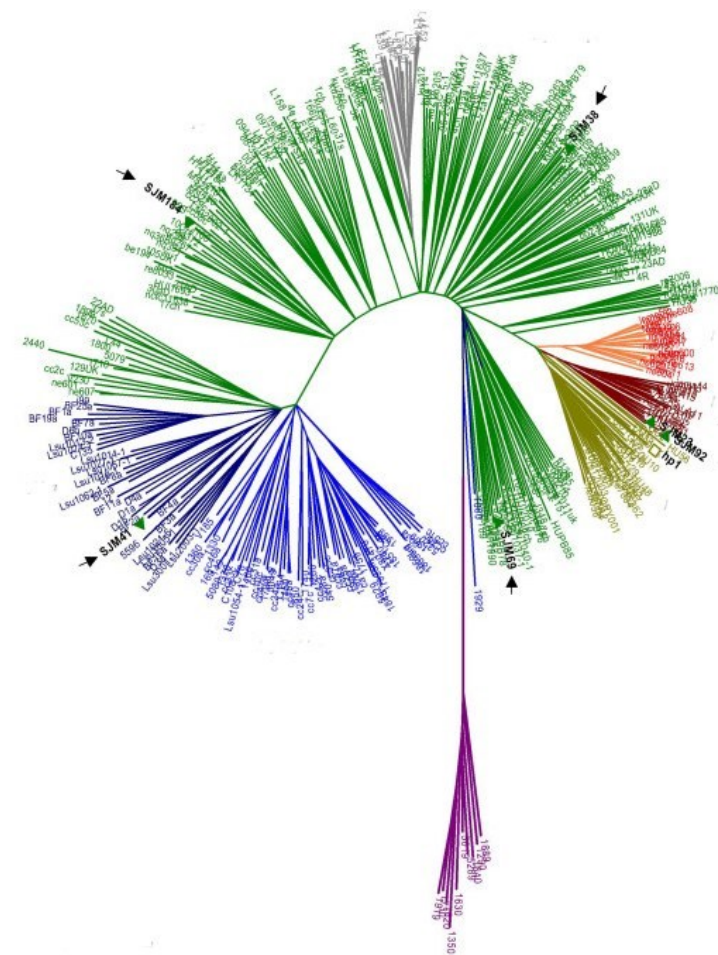
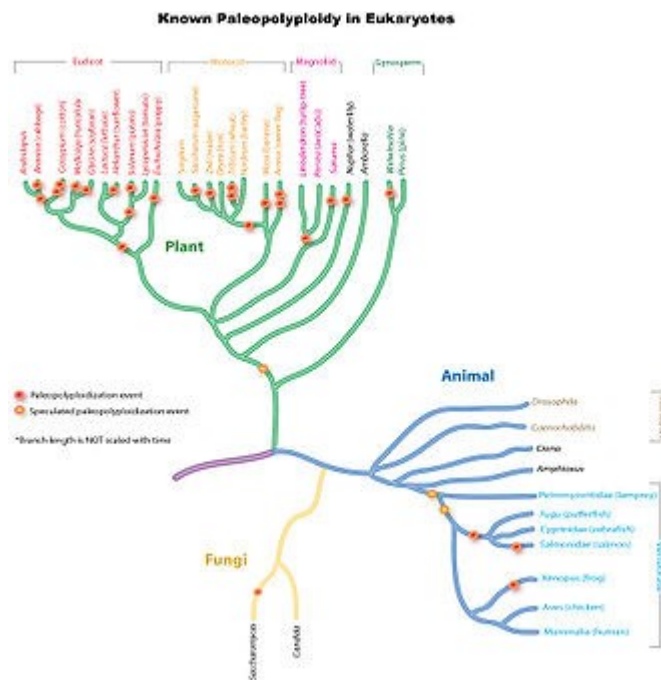
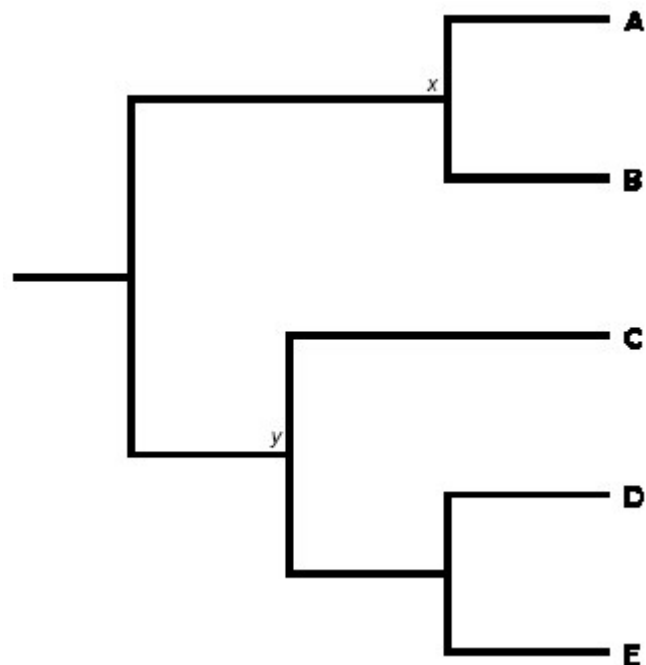
- poznanie vzťahov živočíchov a prostredia pomáha lepšie chápať evolúciu, morfológiu, anatómiu, či ontogenézu živočíchov
- vplyv prostredia sa prejavuje v speciacii, či rozšírení jednotlivých druhov a vyšších taxonomických skupín na Zemi
- poznanie základov ekológie je podmienkou pochopenia viacerých aspektov zoológie

Zoologický systém a fylogenéza

- **pokusy o usporiadanie organizmov do prehľadného a logického systému**
- **každý doposiaľ publikovaný systém živočíchov je založený na imaginárnych taxonomických kategóriách – taxónoch**
  - vznikajú, za účelom vytvorenia prehľadného systému, členením jednotlivých **fylogenetických línií** na úseky
- **príbuzenské vzťahy usporiadané do tzv. fylogenetického stromu sú schematickým vyjadrením fylogenetической hypotézy**
  - vyjadruje históriu štiepenia jednotlivých evolučných línií, vzniku a zanikania druhov, časovým priebehom evolučných zmien v rámci jednotlivých línií a vznik evolučných novinek

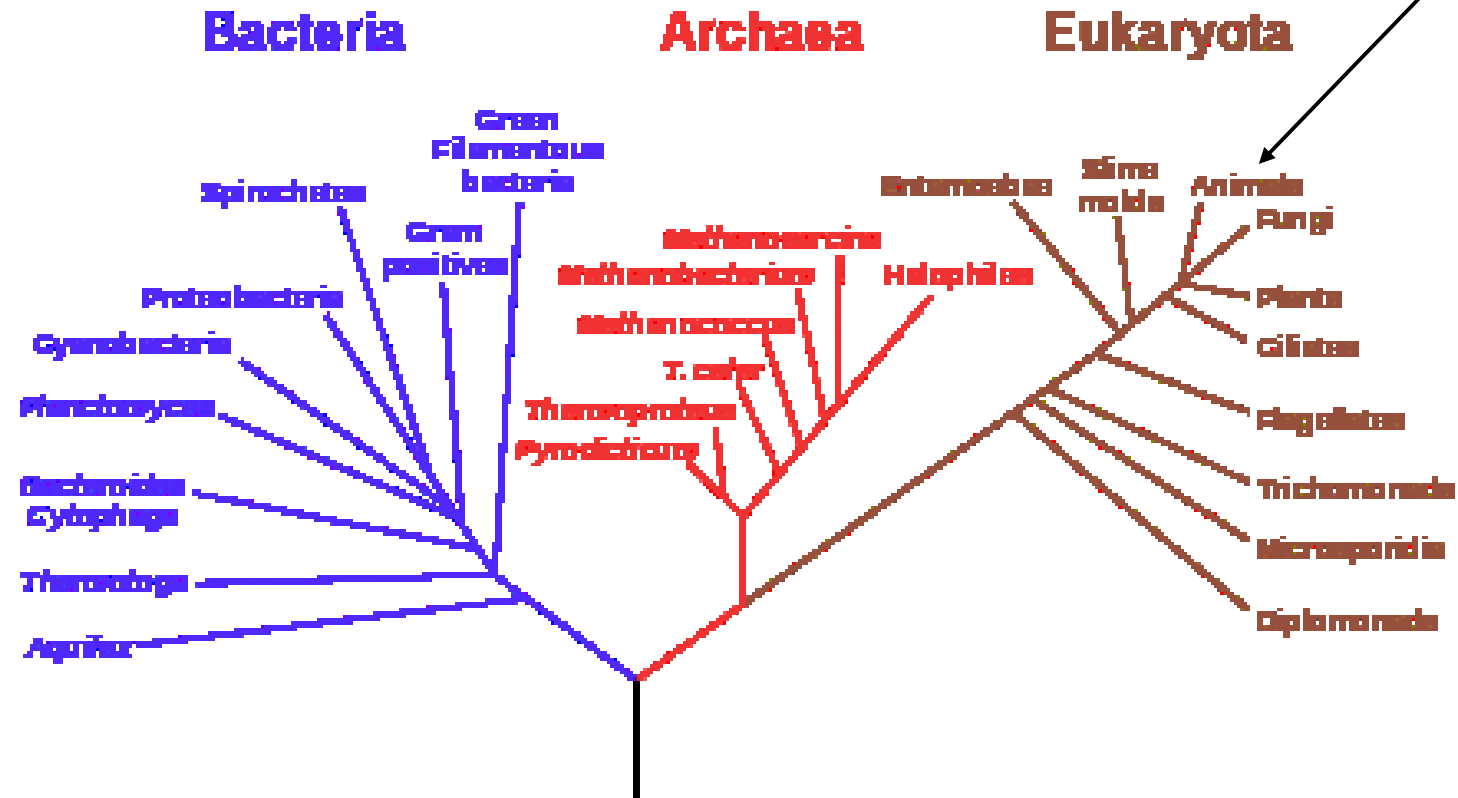

Fylogenetický strom

Fylogenetický strom

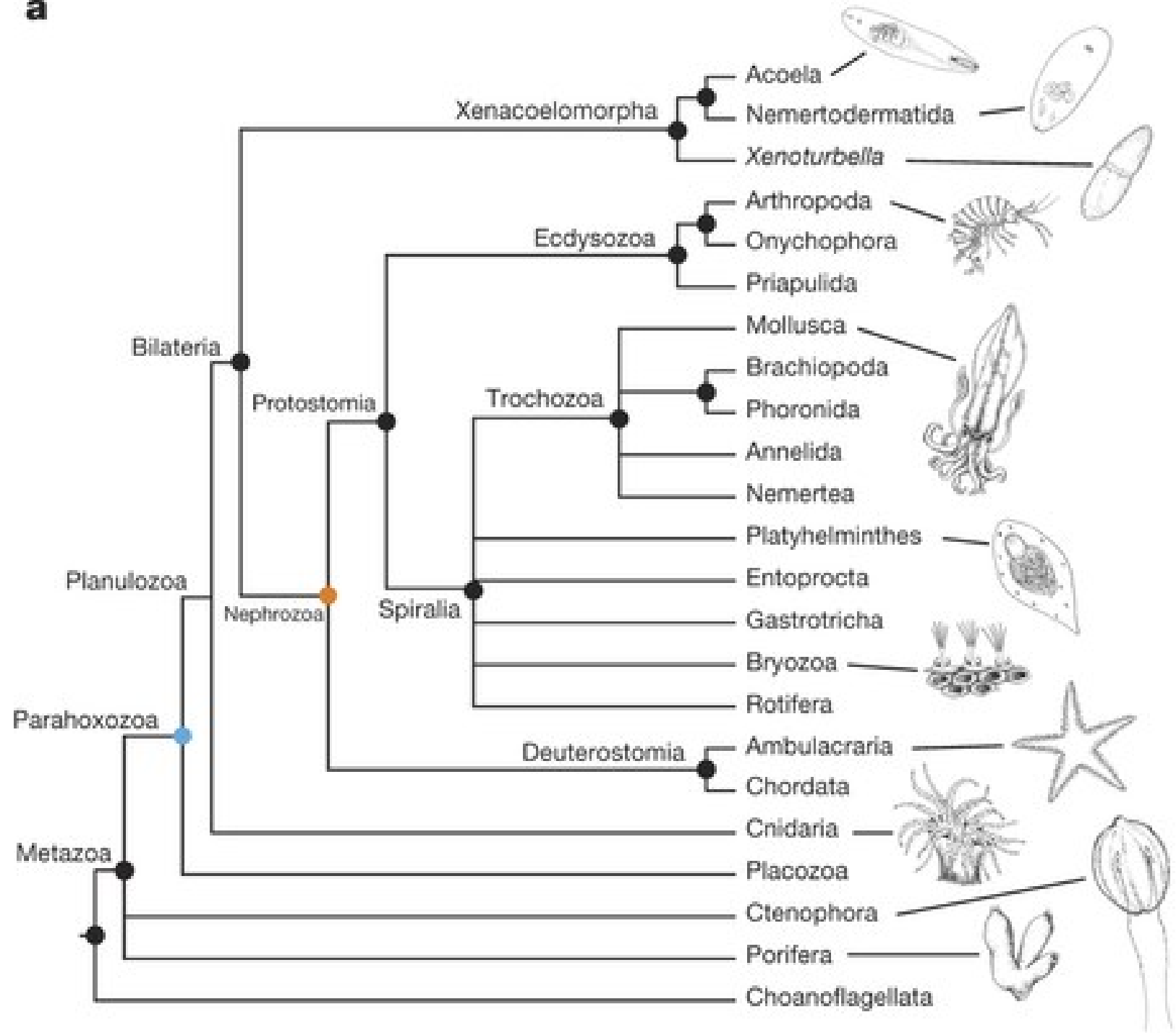
Phylogenetic Tree of Life

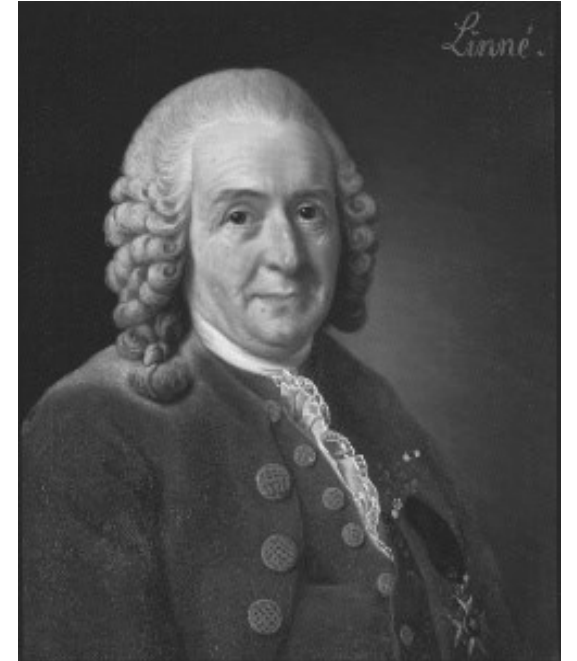
Cannon, J.T. et al., 2016:
Xenacoelomorpha is the
sister group to Nephrozoa
Nature 530, 89–93

(04 February 2016)

Taxón

- skupina organizmov, ktorá patrí do jednej fylogenetickej vetvy
- hierarchia vetiev vyjadruje príbuzenské vzťahy organizmov
- tak ako taxóny, konkrétne pomenovania skupín organizmov existujú tiež iba v abstraktnej rovine
  - názov mákkýše znamená iba to, že všetky organizmy, ktoré takto pomenúvame, majú spoločného predka
- **budeme pracovať s nasledovnými základnými (Linneovskými) taxonomickými kategóriami**
- **ríša – Regnum;**
- **kmeň – Phylum;**
- **trieda – Classis;**
- **rad – Ordo;**
- **čelád' – Familia;**
- **rod – Genus;**
- **druh – Species** – terminálny úsek fylogenetickej vetvy.

Taxóny

- základné taxonomické kategórie boli neskôr dopĺňané ďalšími, stojacimi medzi úrovňami Linného sústavy
  - napr. medzi triedou - Classis a čeľaďou - Familia sú to:
Subclassis, Infraclassis, Superlegion, Legion, Sublegion, Infralegion, Supercohorta, Cohorta, Magnordo, Superordo, Grandordo, Mirordo, Ordo, Subordo, Infraordo, Parvordo
  - ich úlohou je lepšie vystihnúť príbuzenské vzťahy, ktoré sú omnoho komplikovanejšie ako predpokladal Linné a mnoho jeho nasledovníkov
- Nové metódy a množstvo informácií poukazujú na neuveriteľnú zložitosť vzťahov a klasický Linného nomenklatúrny systém so svojimi úrovňami už aj tak dávno nestačí odrážať známe vzťahy vo fylogenetickom nomenklatúrnom systéme

Binomická nomenklatúra

- **Musca domestica Linnaeus 1758**
- *bis* = dva, dvojitý, *nómen* = meno, *nómenclátúra* = pomenovanie, zoznam mien zo slov *nómen* = meno a *caláre* = volať, menovať
- **systém pomenovania druhov dvoma menami, z ktorých prvé označuje rod, druhé druh**
- za nimi sa obvykle uvádza meno autora pomenovania (alebo jeho skratka)
- rodové aj druhové meno sa píše kurzívou
- binomickú nomenklatúru v taxonómii zaviedol roku **1753 Carl Linné** v diele **Species plantarum**, jeho druhá práca **Systema naturae** je **východným dielom vedeckej zoologickej nomenklatúry**
- jazykom vedeckej, teda aj zoologickej nomenklatúry je latinský jazyk

Živočíchy

- čo sú živočíchy?
- aké definície poznáte?

Holozoa a Metazoa ...

- problém stanovenia hranice medzi tým čo ešte nie je živočích a tým, čo už živočích je
  - **živočíchy** mali svojho spoločného predka
  - ten predok mal však rad ďalších predkov
  - keby sme týchto predkov skúmali dostatočne dlho, dostali by sme sa k spoločnému predkovi celej tejto skupiny a húb
  - sú pre nás preto zaujímavé aj **organizmy, ktoré nie sú živočíchy, ani huby, no majú bližšie k živočíchom, ako k hubám...**
  - **tie patria so živočíchmi (Metazoa) do skupiny Holozoa**

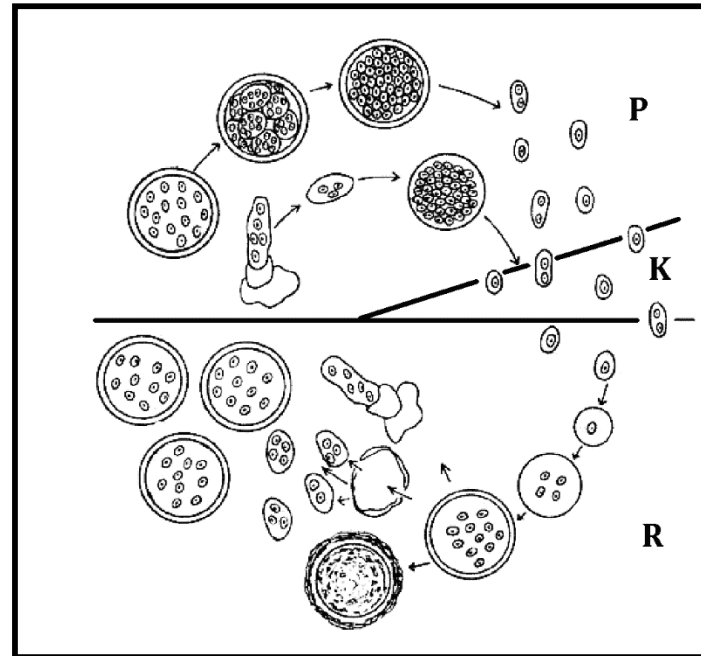
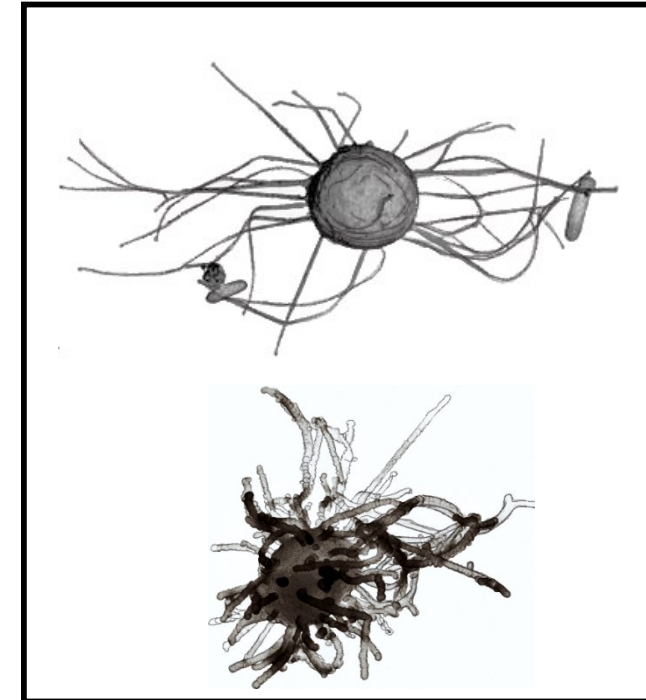
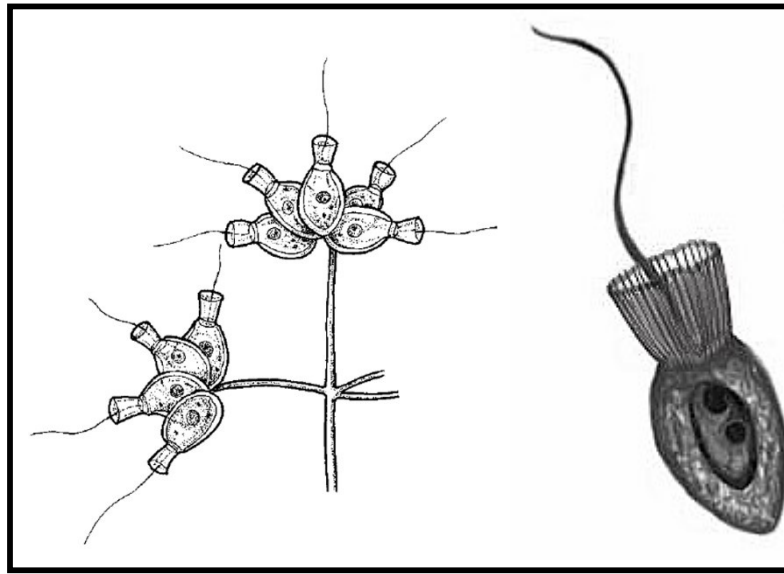
Holozoa

Triedy

- Choanoflagellate
- Corallochytra
- Filasteria
- Ichthyosporea

a

- Metazoa

Živočíchy (Metazoa)

V minulosti boli živočíchy definované ekologicky.

- **heterotrofné organizmy bez bunkovej steny, obvykle sa živiace prijímaním celých súst potravy.**
- za živočíchy boli tiež považované aj mnohé jednobunkovce
  - tie v drvivej väčšine prípadov, nemajú s pravými živočíchmi nič spoločné a patria do rôznych iných fylogenetických skupín
- množstvo organizmov považovaných v minulosti za živočíchy, či rastliny nepatrí ani do jednej z ríš
  - pravdepodobne existuje až šesť veľkých skupín (ríše?) eukaryotických organizmov – Opisthokonta, Amoebozoa, Rhizaria, Excavata, Archaeplastida (=Plantae), Chromalveolata a ďalšie izolované skupiny, s ktorými si fylogenetika zatiaľ nevie poradiť

Živočíchy

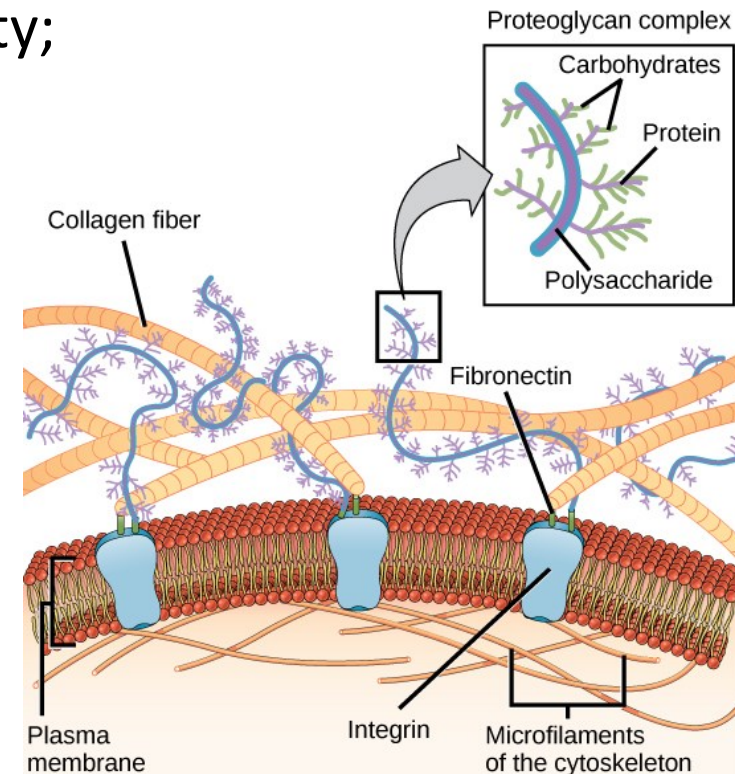
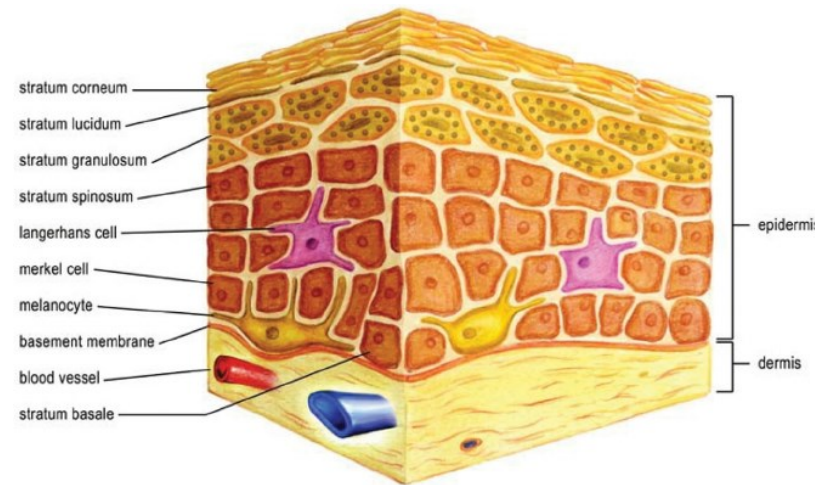
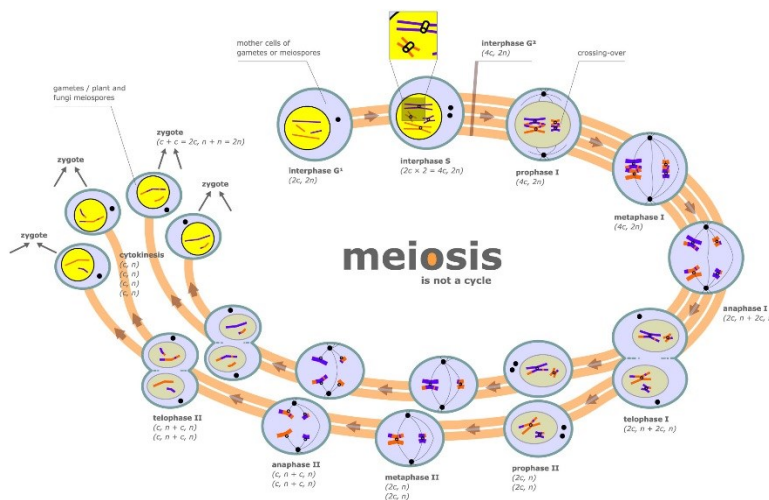
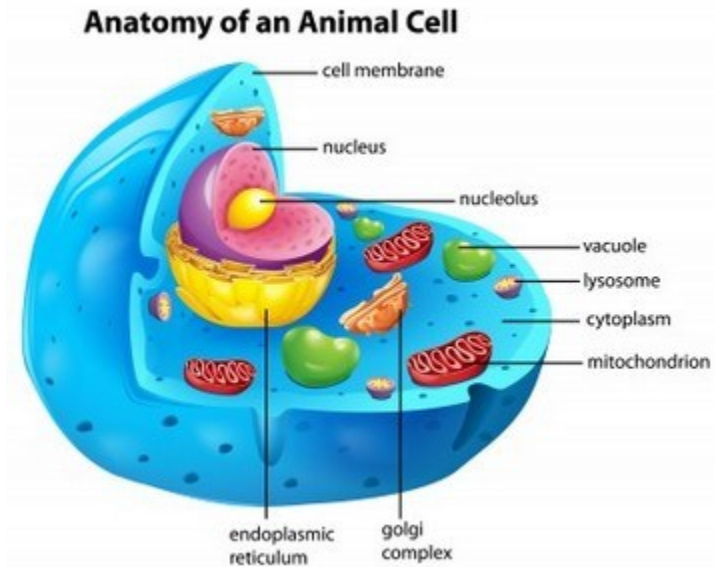
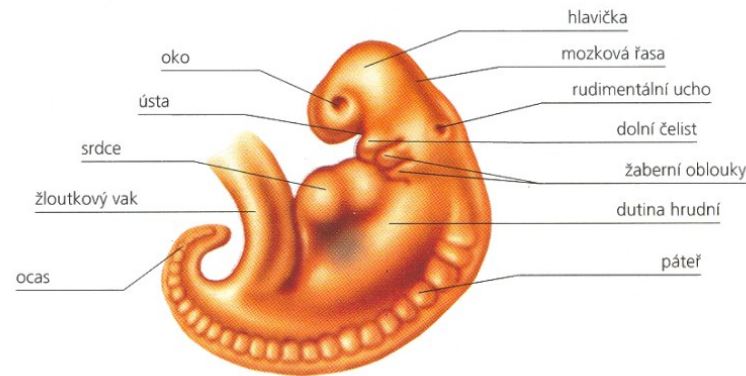
Metazoa, teda mnohobunkové Eukaryota, ktorých telo (nie kolónia!) je zložené z diploidných buniek, ktoré sú:

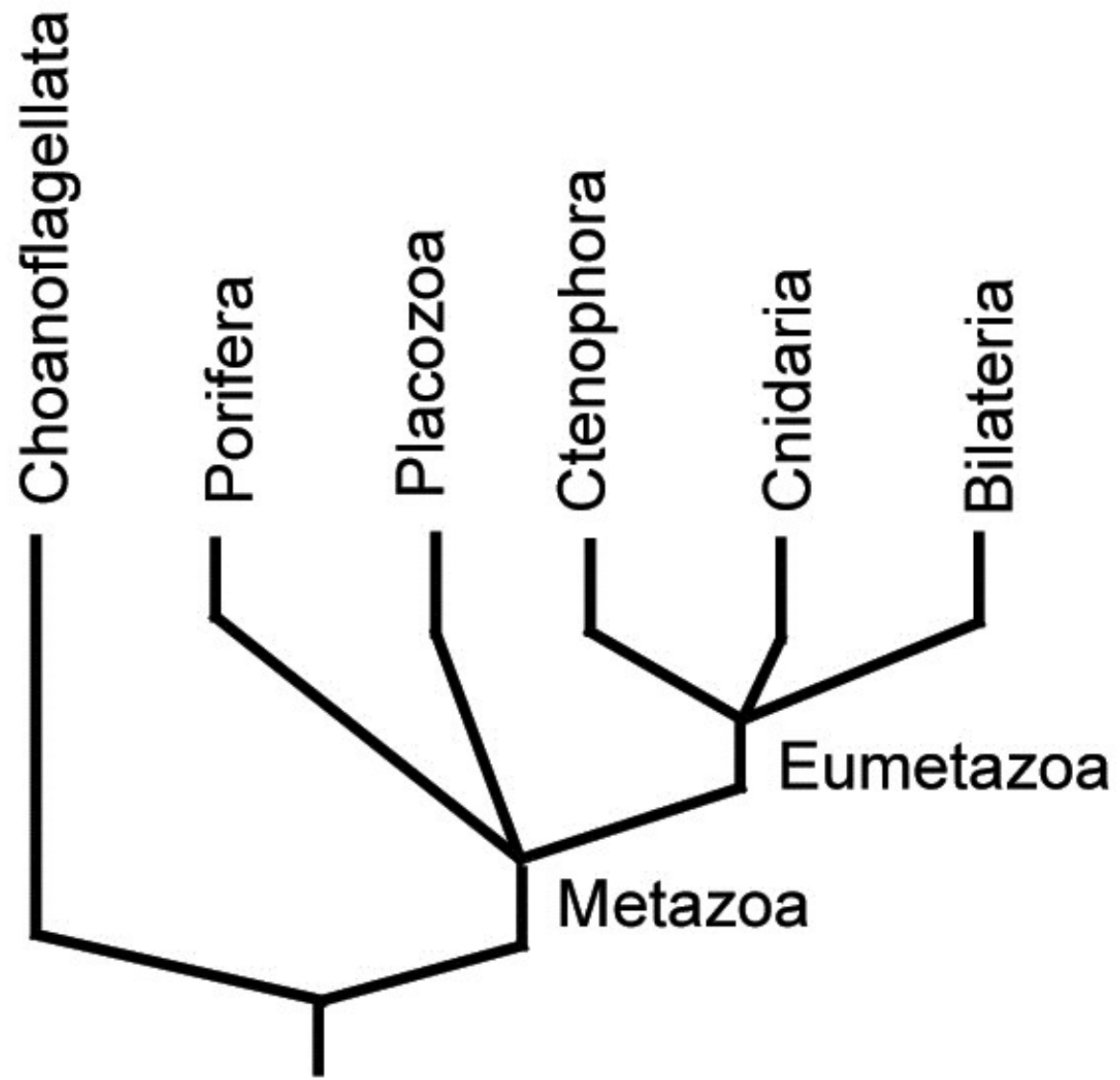
- **morfologicky a funkčne rozdielne – špecializované, prepojené a schopné:**
  - vzájomného rozpoznávania sa,
  - adhézie,
  - komunikácie (chemická signalizácia),
  - udržiavania tvaru tela a orgánov
- **prepojené aj medzibunkovou hmotou s vláknami kolagénu a rôznymi glykoproteínmi**
- **povrchové bunky tvoria dvojvrstvové** (bazálna lamina a povrchová vrstva komunikujúca s okolitým prostredím) **kontinuálne tkanivo bez mimobunkovej hmoty**
- z pohľadu ontogenézy, proces vzniku haploidných buniek – **meióza, je u živočíchov obmedzená na vznik pohlavných buniek** (gamét) – vajíčok a spermií
- **počas embryogenézy** sa u nich objavujú **unikátne procesy** (migrácie celých bunkových populácií a **molekuly** (transkripčné faktory, molekuly signálnych dráh) zabezpečujúce diferenciáciu

Živočíchy

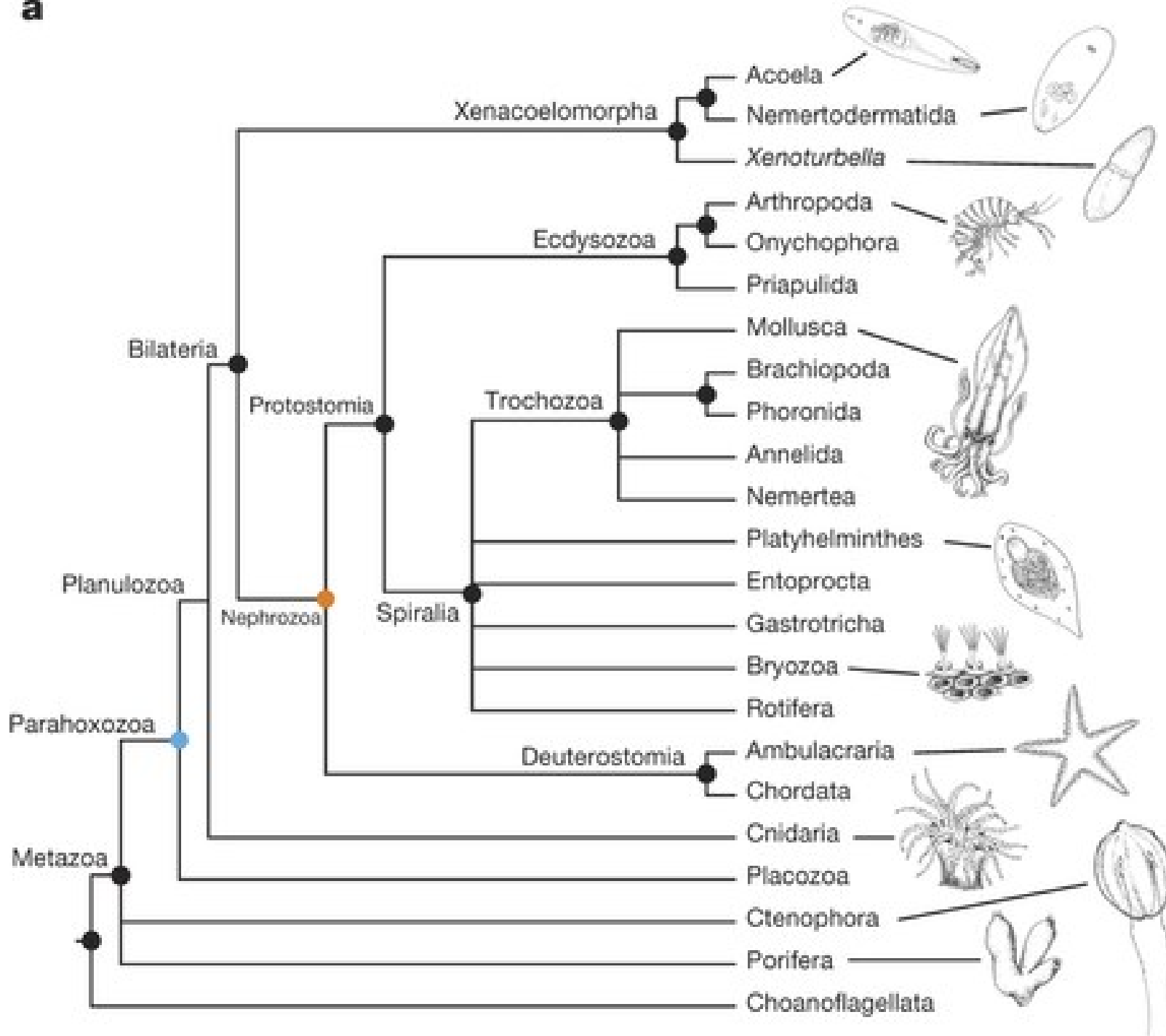
• Špecifiká:

- Bunka;
- Medzibunková hmota s kolagénom a glykoproteínmi;
- Dvojvrstvé povrchové tkanivo bez mimobunkovej hmoty;
- Meióza – iba vznik pohlavných buniek;
- Unikátne molekuly a procesy počas embryogenézy.

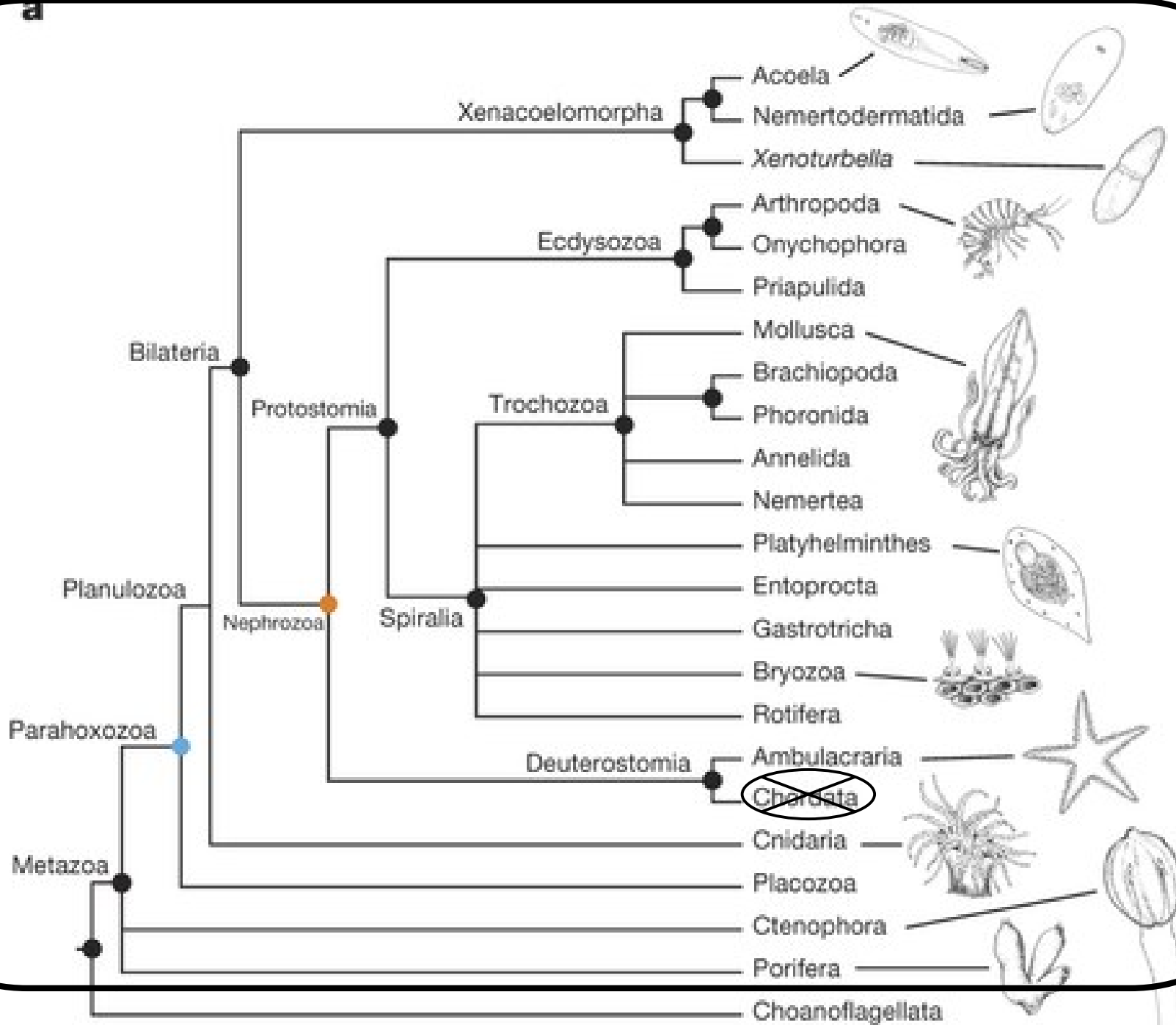

Bezchordáty

- **bezchordáty** ako také (taxón) v podstate **neexistujú**
- **nepotvrdila sa totiž hypotéza, že organizmy bez chordy majú spoločného predka.** V tejto učebnici budeme bezchordáty chápať ako **všetky skupiny živočíchov okrem chordát**

Bezchordáty

- Všetky Metazoa okrem chordát
- Z pedagogického a praktického hľadiska sa budeme venovať a:
  - ostatným organizmom, ktoré sú im príbuzné (= Holozoa)
  - „Protozoám“ – jednobunkovým „živočíchom“

